

ARCHITECTUUR MET RESPEKT VOOR HET BESTAANDE

Kees Siderius

'Ons sterkste punt is niet om dingen te zeggen, tekenen gaat ons een stuk gemakkelijker af.'

Aan het woord zijn Henk Wouda en Gurbe van der Schaaf, architecten te Meppel.

Het duo Wouda en Van der Schaaf geniet sinds het verkrijgen van de Drentse Culturele Prijs in 1989 algemene bekendheid, maar is al zo'n 16

jaar, vooral in Drente, werkzaam. In onder andere Ruinen, Meppel, Smilde, Zuidlaren, Putten, Havelte en Dwingeloo is werk van het tweetal te zien. Het Jopie Huisman Museum in Workum en het nieuwe gemeentehuis in Appingedam staan op stapel. Architectuur met respect voor het bestaande.

Tijdens het gesprek komen al snel schetsboeken, tekeningen en stapels foto's op tafel. Voorzichtige omschrijvingen van hun werk willen ze graag toelichten met schetsen en plaatjes. Uit de vele voorstudies, die Wouda en Van der Schaaf maken voordat een definitief ontwerp gemaakt wordt, blijkt hun oog voor details. Een voorbeeld daarvan is de keuze voor een bepaald soort metselwerk bij een nieuwbouwwijkje in Ruinen. *'Bij de oudere boerderijen in Ruinen zie je dat het gevelwerk een bepaalde charme heeft. Dat zit 'm in de iets ongelijke stenen en het licht verbrokkelde voegwerk. Het geeft die gevels een zekere wolligheid. Huidig metselwerk is vaak star, strak, stug en hard. Wij moesten – uit kostenoverwegingen – ook werken met exakt gelijke, strakke stenen. Door met de voegen te spelen, het voegwerk wat groffer erop te leggen zodat de baarden een beetje over de steen hangen, hebben we dat wollige karakter kunnen creëren. Het ziet er nu, na 15 jaar, nog prima uit; alsof het er altijd al gestaan heeft.'*

Henk Wouda (links) en Gurbe van der Schaaf voor de 45 premiehuurwoningen langs de Hoogeveense Vaart in het centrum van Meppel

Liefde voor het detail

Toch haasten de beide architecten zich te zeggen, dat ze zich zeker niet uitsluitend laten leiden door 'oude dingen.' *'Je moet niet altijd alleen naar 't oude kijken. Het gaat er om harmonie te brengen tussen de materialen die je verwerkt. In Ruinen moesten we een ontwerp realiseren tussen oude en nieuwe bebouwing in. We hebben met nieuwe materialen een eigentijds plan gerealiseerd dat perfect past bij het oude en het nieuwe. Zulke keuzes hebben te maken met de liefde voor het detail, op basis van jarenlange observaties.'*

Om het gewenste effect te bereiken houden Van der Schaaf en Wouda zich ook altijd intensief bezig met het begeleiden van de bouw. *'De huidige timmerlieden en metselaars zijn niet allemaal meer vaklui, dat is – ook uit kostenoverwegingen – zeer sterk verwaterd. Als je dus kwaliteit wilt houden moet je het heel erg sturen. We geven een heleboel dingen aan de aannemer'*

aan: recepten, proefstukjes, kleurmonsters. En we staan er vaak zelf bij te kijken, anders komt er niets van terecht. Dat is misschien wat wij er extra instoppen in vergelijking met anderen.'

Principes

De opdracht in Ruinen in 1975 betrof een groepje van 15 woningen aan de Heurinks. Als de opdracht morgen opnieuw zou komen, 'dan zouden we het weer zo doen, ook al zijn we 15 jaar verder', klinkt het stellig. 'Dat klinkt misschien oubollig, maar dat is het zeker niet. We houden gewoon vast aan onze principes. We zijn vaak nog op soortgelijke manier bezig. De aanpassing, de filosofie, de vormgeving is niet echt anders nu. Je blijft vormen gebruiken die ook voorheen gebruikt werden, echter vertaald op een hedendaagse manier. Je blijft je steeds spiegelen aan dingen die er zijn en die er waren.'

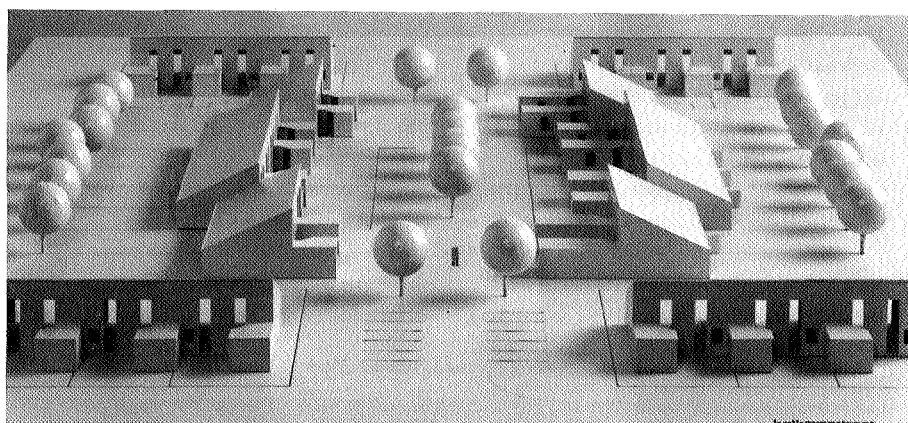
Verschillen zijn boeiend

'Als de omgeving karakteristiek is, als een plek zich heeft bewezen, als er emotionele waarden – positieve waardering – aan ten grondslag liggen, dan vinden wij dat je moet proberen zo'n plek te versterken. Om de sfeer van een dergelijke plaats te bepalen bekijken we de omgeving uitgebreid, maken schetsen van de randen van de bebouwing en van het landschap. Mensen die daar rondkijken ontlokt dat opmerkingen als 'wat is dat mooi . . .', 'landelijk', 'sfeervol', enzovoorts. Hoe komt het dat men dat vindt? Daar gaat het om. Bij analyse van de bestaande elementen blijkt dat er sprake is van contrast, klein/groot, verschil in korrelgrootte en kaplengte. Het zijn de verschillen die het boeiend maken, niet de overeenkomsten.' Het duo wijst erop dat de bouwvoorschriften lange tijd vol hebben gestaan met regels als: zelfde dakhoogte, zelfde rooilijn, etc. Dat werkt

wel af van de plaats waar je bezig bent. In de Meppeler binnenstad hebben we een aantal projecten gerealiseerd – 45 woningen, later nog eens 38 en 10 – op een aantal markante punten aan de grachten. Dat is heel anders bouwen dan in een dorp, maar wel met dezelfde principes. Wij worden veel gevraagd voor plaatsen waar oude en nieuwe bebouwing staat. Het maakt dan niet uit of je 5 of 45 woningen moet bouwen in zo'n omgeving. Soms is het ontwerp van een schuurtje moeilijker in zo'n omgeving in te passen dan een serie woningen.'

Niet alleen de schil

Bij grotere projecten, zoals bij verschillende gemeentehuizen en particuliere woningen, verzorgen Van der Schaaf en Wouda ook vaak het interieur. 'Dat is een zeer grote wens van ons, geen voorwaarde. We stellen dat niet direkt

Maquette woningwoningen te Hoogeveen

Hebben jullie niet de neiging eens iets anders te maken?
'Jawel, maar niet op die plek. Je moet wel onderscheiden waar je bouwt. Als je iets maakt in de Veenkoloniën is dat duidelijk anders dan voor een binnenstadsgrachtengordel of een brink in een esdorp. Elk plekje heeft z'n eigen randvoorwaarden, die moet je meenemen in je ontwerp: de eisen van de opdrachtgever, de voorschriften en wat de omgeving je te zeggen heeft. Die omgevingsaspecten worden je niet verteld door anderen, die moet je zelf ontdekken. Al dat andere staat op papier. Je hebt natuurlijk ook de keuze: wil je rekening houden met de omgeving of niet. Respekteren of negeren!'

volgens hen saaiheid in de hand. 'Bij nieuwbouwwijkjes is er vaak sprake van eenvormigheid, herhaling, de huizen zijn niet herkenbaar. Als je een bepaald adres zoekt, dan kun je het alleen vinden aan de hand van het huisnummer. In het algemeen kun je stellen: voorwaarden voor een boeiende ervaring zijn: verandering, ongelijkheid, variatie en reeksenopbouw. Voorwaarden voor een saai ervaring zijn: gelijkheid, herhaling, onherkenbaarheid en chaos. Bij ons zijn de principes van het ontlede, de kleurkeuzes, de vormen hetzelfde gebleven. Ons uitgangspunt was en is: 'doe maar zo gewoon en eenvoudig mogelijk, zoek geen extremen, tenzij de opdracht erom vraagt.' Al hangt dat natuurlijk

voor, want dan schrikken de mensen. In de loop van de gesprekken komt het er vaak bijna automatisch bij. Je ontwerpt van binnenuit, vanuit de functies van een gebouw. Je bent niet klaar als je alleen de schil maakt. Wij vinden het onze taak als architect/vormgever om de eisen van anderen te vertalen. Daarvoor word je ingehuurd. Je moet een beetje dringen in de intimiteit van de gebruikers of van het gezin. Je tast af wat ze belangrijk vinden. Wil je dat goed doen, dan kost zo'n proces tijd.'

Kreatief door de bocht

Bij woningbouwprojecten zijn de gebruikers

In Ruinen zijn 15 woningen gebouwd door Wouda en Van der Schaaf aan de Heurinks

Gerestaureerd woonhuis aan de Brink in Dwingeloo

vooraf niet bekend. Toch vertellen de architecten dat ze ook daar het hele proces moeten doorlopen, maar nu met mensen van de gemeente en de nutsbedrijven. *'Die moeten ook creatief door de bocht. Hun rioleringspatroon en allerlei leidingen moeten aan ons plan aangepast worden. Om ze zover te krijgen is vaak flink wat doorzettingsvermogen nodig. De dag na het opleveren is een woningbouwproject op z'n maaist als vormgeving. Een week later gaan de gebruikers schuttingen, koniferen en schommels plaatsen en in het ergste geval lelijke gordijntjes ophangen. En na 2 jaar vinden ze opeens dat de architect toch niet de goede kleur voor het huis gekozen had en gaan ze opnieuw schilderen. De dag na het opleveren moet je het als architect uit je hoofd zetten. Als je*

na verloop van tijd je eigen project weer ziet, zou je het graag nog weer eens helemaal bij willen sturen.

Bij de eerste bewoners valt het vaak nog wel mee. Zij hebben 't huis uitgekozen en gekocht. Maar de volgende bewoners die trekken er fris in en die veranderen het dan. Dat doet pijn, zeker. Het geeft ook ergernis, maar je kunt er niks aan doen. Je moet er mee leren leven.'

Wisselwerking

In Smilde heeft het tweetal in het verleden het gemeentehuis uitgebreid en wat woningbouw verzorgd. De gemeente heeft nu voor de integrale aanpak van de dorpskern verschillende

buro's benaderd, waaronder Gunnar Daan/Brink en Wouda/Van der Schaaf. *'Nadat Daan voor de totaliteit van de dorpskern in hoofdzaak een visie had neergelegd, is voor de verdere uitwerking het gebied in tweeën gedeeld. Wij hebben vervolgens voor het noordelijk deel een plan gemaakt en Daan voor het zuidelijk deel. Na de eerste ronde bleek dat er voor onderdelen duidelijk verschillende uitwerkingen lagen. Het leuke was, toen wij de keer daarop bij elkaar kwamen, dat er een soort wisselwerking was ontstaan en dat de plannen naar elkaar toe groeiden. Samenwerken met anderen is interessant en stimulerend. Het dwingt je na te gaan denken over je eigen werk. En het is wel eens goed door anderen weer wakker geschud te worden.'* ●